

KLAS ÖSTMAN OM

korkade ungar

Att barn är så oupplysta har allvarliga verkningar inom kultursektorn. Måste samhället gripa in eller finns det andra utvägar?

Varje gång jag går till stadsbiblioteket med min dotter ser jag att backarna på barnavdelningen är fulla av uppenbart prisbelönta bilderböcker. Outlånade. Olästa. Ratade, utan hållbar motivering.

Här finns många exempel på avancerad och nyskapande bildbehandling. Dunkelt skimrande färger, uppbrutna perspektiv och subtila skuggningar. Och allt de enfaldiga små liven gör är att klaga över att de inte ser vad det föreställer. Det måste vara något fel på förskolans läroplan, när adepterna får en så reaktionär konstsyn.

OCKSÅ ÄMNESVALET i de orättvist försmådda volymerna är av synnerligen seriös natur. Här finns ångest utan namn; rader av kärlekslösa eller gravt alkoholiserade föräldrar; och talrika problem av multikulturell natur. Lågmålda framställningar av de konflikter mellan traditionellt och modernt som utmärker tillvaron i en nutida inuitfamilj måste ju per definition vara berikande för alla åldrar.

Även de eviga existentiella frågorna får sitt, i högtstående skildringar av tillvarons olika passageriter. Häromåret belönades en bok om ett åldrande marsvins smärtsamma borttynande och död med Augustpriset. Troligen var det cancer. Gripande, hur som helst.

Men min dotter vill inte ta till sig något av alla dessa angelägna budskap och likadant tycks det förhålla sig med de flesta av hennes kollegor. Istället skall det vara Barna Hedenhös, Farbror Blå eller Putte i blåbärsskogen. Idylliserande konstruktioner av ett "svenskt" "förflutet", reaktionära hyllningar av patriarkatets makt eller oreflekterat förfrämligande av naturen som Den Andre, med andra ord.

Till och med Barbie uppträder numera i bokform. Handlingen i dessa sorgligt populära historier består nästan uteslutande i att Barbie och Skipper byter kläder. Till arbetsmarknadens förfogande står de unga kvinnorna uppenbarligen inte. Även om de inte är prostituerade - det skulle kanske ställa sig svårt, eftersom de lär sakna könsorgan - så är Barbie och Skipper ändå två av den traditionella genusordningens lömskaste kolportörer.

ÄN VÄRRE ÄR DET VAD GÄLLER tv-program, till och med i den statliga televisionen. Anki och Pytte - vad skall det föreställa? När den stackars ankungen Anki släpas med på besök i karamellfabriken blir det ju smärtsamt uppenbart att det inte ligger i programmakarnas intresse att låta henne ställa några som helst kritiska frågor om den globala livsmedelsindustrins hänsynslösa profithunger och uppenbara rovdrift på folkhälsan. Men framför allt måste man ställa sig frågan vem som givit fru Pytte rätt att hålla ett vilt - nå, ganska vilt - djur som en anka i fångenskap för rent kommersiella syften.

Varje tänkande människa måste alltså lida med de allvarligt syftande barnkulturarbetarnas brottning med sin oupplysta publik. Möjligen - jag säger möjligen, detta är en fråga som man måste närma sig i sökande, icke-hierarkisk anda - kan problemet vara av berättarteknisk karaktär. Eller annorlunda uttryckt: ett lågt, men beprövat knep för att fånga osofistikerade kulturkonsumenters intresse är att i första hand skapa en "spännande" eller "rolig" historia, medan man låter budskapet stå liksom i bakgrunden. Sak samma om det rör sig om barn eller vuxna.

NÄR SHAKESPEARE SKREV Kung Lear, exempelvis, var hans avsikt måhända inte enbart att propagera för en förbättrad successionsordning eller att ge en bild av senildemens som samhällsproblem. Och Elsa Beskow tyckte kanske bara att tanterna Grön, Brun och Gredelin och deras blå herrbekant var en kul grej, speciellt tillsammans med ett par föräldralösa barn.

Med en subversiv läsart kan hennes böcker likväl ses som protestskrifter mot den heterosexuella kärnfamiljen som samhällsnorm. Så allt hopp är inte ute. Även om man tvingas rita så att puckona fattar.

Klas Östman (klas.ostman@chello.se) är redaktör för Svensk Tidskrift.

